

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
17:21	18:18	18:55
17:04	18:16	18:58
17:10	18:17	18:54
17:21	18:18	18:55

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

נושאי השיעור

א. לא בד"ו פסח. ב. ראשי החודשים לפי ימי השבוע. ג. סימני ההפסקות לארבע פרשיות. ד. טעם קריאת ארבע פרשיות. ה. סכום מחצית השקל. ו. דין נשים בשמיעת פרשת זכור. ז. חיוב שמיעת זכור בזמננו.

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה
או באתר:
www.ykr.org.il

מוצאי שבת
פרשת "כי תשא"
ל"ח אדר א'
תשע"ו

הנכתב על אחריות העורכים בלבד

לא בד"ו פסח

א. כולם יודעים את הכלל "לא בד"ו פסח", כלומר פסח לא יחול לא ביום שני לא ביום רביעי ולא ביום ששי, אותו דבר ראש חודש ניסן, ג"כ לא יבוא לא ביום שני לא ביום רביעי ולא ביום ששי, רק בימי אגה"ז, יום ראשון שלישי חמישי ושבתי. ובספר הפרדס של רש"י (אור"ח סדר קריאת סיי"ג) מצא רמז לזה בתורה, מפליא איך הכל נמצא בתורה אי אפשר להאמין, התורה בפרשת החודש נאמר שמה: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות י"ב ט"ז), והדין הזה שמלאכת אוכל נפש מותרת הוא שייך בכל החגים לא רק בפסח, גם בראש השנה בסוכות ובשבועות, והם נלמדים בבנין אב מפסח, כמו שזה חג ומותר בו אוכל נפש אז ככה בכל החגים¹. אבל בכל אופן לא כתוב פסוק מפורש "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" אלא רק בפסח, אז אומר רש"י ברמז לא בד"ו יעשה לכם, לא ביום שני רביעי וששי יעשה לכם פסח. ואני הוספתי עוד רמז, הרי אנחנו רגילים לברך ברכת האילנות בר"ח ניסן, אז א"ש יאכל לכל נפש ר"ת אילן, וכשמתחיל החודש הזה לכם ראש חודשים, דהיינו ר"ח ניסן או בכל החודש כולו, מברכים ברכת האילנות.

ראשי חודשים לפי ימי השבוע

ב. אם נרצה לדעת מתי יחול ראש חודש אדר, צריך לדעת שהחודשים הולכים כולם על הסדר, כי קבעו חכמים שתמיד היום האחרון של החודש זה יום כ"ט, בין אם החודש מלא ובין אם החודש חסר (ואם החודש מלא שלושים יום אז יום שלושים הוא ר"ח, אבל לא ר"ח האמיתי אלא שלושים לחודש שעבר, וקוראים לזה אדר"ח ר"ת א' דראש חודש, והיום שאחריו זה הראשון לחודש הבא). ולכן תמיד ראשי חודשים הולכים לפי ימי השבוע, למשל ר"ח ניסן השנה חל בשבת, ור"ח אייר חל בראשון ושני. יש כלל "אחד לנפרד ושניים לזוג", כלומר אם החודש הוא נפרד, כמו ניסן שזה החודש הראשון אז הוא נפרד, יש לו יום אחד ר"ח, ואם הוא זוג דהיינו זוגי כמו אייר שזה החודש השני, יש לו יומיים ר"ח. אז ניסן-שבת, אייר-א' ב', סיון-ג', תמוז-ד' ה', אב-ו', אלול-ז' א', וראש השנה מתחיל ביום שני. וזה תואם את הכלל הידוע: א"ת ב"ש ג"ר ד"ק, מה זה א"ת ב"ש ג"ר ד"ק? א' של פסח זה ת' תשעה באב, ב' של פסח זה ש' חג השבועות, ג' של פסח זה ר' ראש השנה. ומתי

חל פסח השנה? בשבת, אז א"כ ראש השנה ביום שני, וככה תמיד כל החודשים² פסח חל בשבת, כי הוא חל באגה"ז, ימים א' ג' ה' ז'.

טעם נפלא

ג. ונתתי טעם לזה, כי בפסח כל הנסים של יציאת מצרים באו להורות על אחדות ה', וכמ"ש "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח' י"ח), ולא כמו שאומרים שאחד פועל הטוב ואחד פועל הרע, לא, אלא פועל הטוב לישראל הוא פועל הרע למצרים, הכל ביחד, הכל מסודר. כך אומר האדמו"ר מלובוביטש שבמאות השנים האחרונות המדענים הכירו שיש כח אחד ששולט ביקום כולו, ולא כמו שאמרו פעם שיש פועל הטוב ויש פועל הרע, אין דבר כזה, הכל מסודר להפליא, כל הבריאה כולה משתפת פעולה ביחד, יש מישהו שמנהיג אותה. אז לכן ימי פסח חלים באגה"ז, וזה פרד לא זוגי. וכמו שהיו משחקים פעם במטבעות, אומרים פרד או זוג? אז ניסן אומר לנו פרד, אין זוג.

זבו"ד רעה המלך

ד. ור"ח אדר יחול בימים שלפני אגה"ז, דהיינו במקום א'-ז', במקום ג'-ב', במקום ה'-ד', ובמקום ז'-ו', כלומר ר"ח אדר הסמוך לניסן, היום השני שלו שהוא העיקר, זה חל בימי זבד"ו, ז' ב' ד' ו'. ויש לי סימן לזה, כתוב במלכים א' פרק ד', שמה מוזכרים כל הנציבים שעשה שלמה בכל רחבי הארץ, וביניהם מופיע "זבדו בן נתן כהן רעה המלך" (פסוק ה'), ככה השם שלו "זבדו", ומה זה "רעה המלך"? הכוונה חבר של המלך³. וא"כ "זבדו רעה המלך", כלומר חודש ניסן הוא מלך החודשים, כי ראש חודשים הוא המלך, ומי זה רעה המלך החבר שלו? זה חודש אדר, אז זבו"ד, ר"ח אדר חל בז' ב' ו' ד'.

סימני ההפסקות בארבע הפרשיות

ה. ומאי נפקא מינה? להפסקות של ארבע פרשיות, יש סימן כזה: זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו. זט"ו, כלומר אם חל ר"ח אדר הסמוך לניסן בשבת (אני מתכוין ליום השני של ר"ח, כי היום הראשון שייך לחודש שעבר, או ל' שבט או ל' אדר א'). ותמיד ר"ח אדר האחרון הסמוך לניסן חל ביומיים, אז היום הראשון הוא לא של אדר, הוא שייך לחודש שעבר), אז עושים הפסקה בט"ו, כי אם חל בשבת אז

1. ויש אפילו מקור יפה מאד שהרמב"ם רומז עליו בתחילת הלכות יום טוב (פ"א ה"א), והמקור הוא מרבנו חננאל (הב"ד הרמב"ן ויקרא כ"ג ז'), שהתורה אמרה בפרשת אמור בכל החגים "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כ"ג), וכשהגיעה לשבת וכפורה אמרה "כל מלאכה לא תעשו" (שם). מה זה מלאכת עבודה? מלאכה שיש בה עבודה, ומלאכת אוכל נפש זה לא עבודה, זה בשביל הבית כדי לאכול ולבשל וכדו', וזה לא נקרא מלאכת עבודה, אז מלאכת אוכל נפש מותרת בכלום, זה הפשט הפשוט. כ"כ אבן עזרא (שמות י"ב ט"ז), הרמב"ן (ויקרא שם), והרמב"ם בתחילת הלכות יום טוב רומז על הדבר הזה.

2. יש יוצא מן הכלל רק בחשוון וכסלו, יש קצת תסבוכת שמה וצריך ללמוד את הכללים של העיבור, אבל מניסן עד תשרי הכל בסדר אין שום בעיה, כי הימים של הקיץ מסודרים. 3. אתם חושבים שהמלך עשוי מחומר מיוחד? הוא בשר דם, וגם הוא משמעם לו, והוא הוצא חבר שידבר איתו וישוחח איתו אבל שיכבד אותו, אוי ואבוי אם אדם יאמר למלך איזו מילה שתפגע בו, יכרות לו את הראש. אומרים שפעם אחת היה חבר של מלך שכל הזמן משעשע אותו, פעם אומר לו אתה קמצן או אתה ככה והמלך צוחק, ופעם אומר לו אתה קירח, והמלך באמת היה קירח, אבל הוציא אותו להורג, אמר לו עד כאן, יש גבול.

קוראים באותו היום פרשת שקלים, ובח' באדר קוראים פרשת זכור, כי זכור צריך לקרוא סמוך לפורים, ופורים חל ב"ד שזה באותו שבוע, אז בט"ו עושים הפסקה. ואח"כ בכ"ב קוראים פרשת פרה, ובכ"ט פרשת החודש, ופרה והחודש אף פעם אין ביניהם הפסק, וזה הסימן זט"ו. ב"ו, אם חל ר"ח אדר ביום ב', אז מתחילים שקלים לפני ר"ח, דהיינו בסוף שבט או בסוף אדר א', וביום ו' באדר שזה שבת לא קוראים כלום, משום ששקלים כבר קראנו, וזכור קוראים אותה סמוך לפורים, ועד פורים יש עוד זמן עד שבת הבאה שזה י"ג, לכן הפסקה בו, וזה ב"ו. ד"ד, אם חל ר"ח אדר ביום רביעי, אז שקלים קוראים בשבת לפני כן, וביום ד' באדר שהוא שבת לא קוראים זכור, כיון שפורים עוד רחוק, ומתי קוראים זכור? ב"א, כי בשבת הסמוכה לפורים קוראים בה פרשת זכור, וזה ד"ד.

סימן הפסקות של השנה

ו. והשנה הזאת שר"ח אדר ב' חל בחמישי וששי וא' אדר זה יום ששי, אז הסימן הוא **וב"ו**, דהיינו עושים שתי הפסקות, למה עושים שתי הפסקות? כי שבת שלפני ר"ח אדר קראנו שקלים, דהיינו שבת הבאה שזה כ"ה באדר א' קוראים פרשת שקלים, ואח"כ ר"ח אדר ב' חל בחמישי וששי (והעיקר כמו שאמרנו זה יום ששי), וא"כ יום שבת ב' באדר ב' לא קוראים כלום, כי שקלים כבר קראנו, וזכור יש עוד זמן עד שנגיע לפורים, אז לכן בב' באדר ב' עושים הפסקה, ובט"ז באדר ב' קוראים פרשת זכור, ובט"ז באדר ב' עושים שוב הפסקה, ולא קוראים פרשת פרה, כי פרשת פרה צריכה להיות סמוכה לפרשת החודש, והחודש קוראים אותה ביום ר"ח ניסן, ור"ח ניסן חל בשבת אז אותו היום קוראים החודש, ופרה צריכה להיות סמוכה להחודש. והכלל הוא ככה: פרשת שקלים לפני ר"ח אדר או בר"ח אדר, פרשת זכור הכי קרוב לפורים, פרשת פרה סמוכה להחודש ואין ביניהם הפסקה, ופרשת החודש או בשבת שלפני ר"ח ניסן או ביום ר"ח ניסן שחל בשבת. ולכן השנה יש לנו שתי הפסקות, וב"ו, מפסיקים ביום ב' באדר ב', ולא קוראים שום פרשה מהפרשיות האלה, ומפסיקים ג"כ ביום י"ו באדר ב', וזה נקרא **וב"ו**.

סימן יפה לזכור את הפסקות

ז. ועל זה יש סימן יפה מאד, הביאו אותו בשם האבודרהם (סדר קריאת ארבע הפרשיות), אבל זה ירושלמי מפורש (מגילה פ"ג ה"ה)⁴, וזה

4. הירושלמי יש בו כמה חידושים ורמזים יפים, ומשום מה הוא נעזב, הראשונים מביאים ממנו כמה קטעים, ורק בדורות האחרונים לפני מאתיים שלש מאות שנה התחילו ללמוד את הירושלמי בעיון, אבל כבר הירושלמי סבל הרבה מגירסאות משובשות. ויש בכל העולם כולו עותק אחד של הירושלמי כתב יד, ונקרא "כתב יד ליידין", והדהפסה הראשונה של הירושלמי בוינצ'א בשנת ר"פ פחות או יותר לקוחה מהכתב יד הזה, ויש מקומות שהמדפיסים לא הבינו, לא ידעו לקרוא את כתב היד. יש מהדורת ירושלמי שהוציאו אותה באוניברסיטה העברית, אבל יקרה היא מפנינים, כתבו עליה פעם כתבה ארוכה, ואיני יודע אם המוציאים לאור היו יראי שמים, וגם הספר יקר מאד, אז אומרים שמצאו שגיאות שהמדפיסים של וינצ'א לא הבינו את הכוונה של כתב היד ליידין. הירושלמי סבל הרבה משגיאות, אבל יש בו חידושים יפים מאד. למשל קול באשה ערוה, הגמרא שלנו (ברכות כ"ד ע"א) מביאה ראייה מהפסוק "כי קולך ערב ומראך נאוה" (שה"ש ב"ד), קולך ערב זה מוכיח שהקול הזה יכול להביא לידי תאוה. אז הרב עובדיה ע"ה (יביע אומר ח"א חא"ח סי' ו') אומר שאם אדם שומע קול אשה ברדיו והוא לא מכיר אותה, והמלים שהיא אומרת הם לא מלים של פריצות או שירי עגבים, כגון ששרה איזה שיר קדוש כמו יידי נפש למשל, ואתה לא מכיר את האשה ולא מביא לך הרעור, אז מותר לך לשמוע, למה? כי הפסוק אמר כי קולך ערב ומראך נאוה, זאת אומרת שהקול והמראה הם ביחד, אם אין מראך אז הקול לא משפיע כלום, אפילו שהקול ערב ואילו פוסקים אחרים אומרים לא, גם אם אתה לא מכיר את האשה הקול הזה משפיע לרעה, כי אם יש לה קול ערב אז שואלים איך קוראים לה ועוקבים אחרי בעלת הקול הזה. ויש ירושלמי (חלה פ"ב ה"א) שמביא פסוק אחר, מנין שקול באשה ערוה? שנאמר "והיה מקול זנותה ותחנף את הארץ ותנאף את האבן ואת העץ", זה פסוק בירמיה (ג' טו), מה אומר הפסוק הזה? שיכולים להגיע לידי לידי ניאוף גם עם אבן ועץ, וא"כ גם כשמקול בתוך הרדיו יש בזה בעיה, זה ההבדל בין הבבלי לירושלמי. ולכן מי שידוע את עצמו שהוא נקי מהרהורים יכול לסמוך על הרב עובדיה ע"ה, ומי שזה מבלבל אותו או ששבשי יש מלים לא טובות יזהר, לא תאמר אני לא מבין את המלים, יש כאלה אומרים שיר בערבית אני לא מבין את המלים, אבל סופו להבין

סימן כדי לזכור שהפסקות בארבע פרשיות האלה הן רק בין פרשה ראשונה לשנייה ובין שנייה לשלישית, אבל בין השלישית לרביעית דהיינו פרה והחודש אין הפסקות, מה הסימן? יש משנה בפסחים (פסחים ק"ח ע"א) שאומרת: "בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה, בין שלישי לרביעי לא ישתה", כלומר בכוסות הראשונות של ליל פסח בין כוס ראשונה לשנייה, אם אתה רוצה לשתות אתה יכול לשתות, רק שלא יפריע לך בהגדה, אבל אם אדם רגיל לשתות מה זה בשבילו ארבע כוסות לביל פסח⁵? אז בין כוס ראשונה לשנייה אתה יכול לשתות, וגם בין שנייה לשלישית בתוך הסעודה אתה יכול לשתות, אבל בין שלישית לרביעית לא ישתה. ואומר הירושלמי אותו דבר גם כאן, בין פרשה ראשונה לשנייה דהיינו שקלים לזכור, ישתה כלומר אתה יכול להפסיק, וגם בין זכור לפרה אתה יכול להפסיק, אבל בין פרה להחודש שזה שלישית לרביעית אסור להפסיק, "בין שלישי לרביעי לא ישתה".

טעם קריאת פרשת שקלים

ח. עכשיו נסביר כל פרשה למה קוראים אותה. פרשת שקלים, כי בזמן בית המקדש⁶ היו מביאים שקלים להקריב קרבנות של כל השנה כולה, תמידין ומוספין. כתוב "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו" (במדבר כ"ח ב), איך כל ישראל יקריבו את התמידין? וכי כולם יעמדו שמה בהקרבת התמידין? אלא כולם צריכים להשתתף בזה, ואיך משתתפים בזה? ע"י שכל אחד יתן מחצית השקל.

וסופו להתקלקל, ואוי ואבוי למי שיטמא את אחוזיו בדברים לא טובים. יש עוד דבר אחר שאמרתי מלבי ומצאתי בירושלמי, שאנשים שעובדים בשביעית באיסור אז אסור לומר להם תחזקנה ידיכם, אסור לברך אותם, מחזיקים ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל, אז אמרת זה פסוק בתהלים (קכ"ט ח'), "ולא אמרו העוברים ברכת ה' אליכם", דהיינו אלה שעוברים על התורה אל תגיד להם ברכת ה' אליכם, אל תברך אותם, וזה ירושלמי שמה (שביעית פ"ד ה"ג).

5. פעם היו רגילים לשתות, "הוי גבורים לשתות יין" (ישעיה ה' כ"ב), יש גמרא בכתובות (דף ח' ע"ב) שהיו שותים בבית האבל ב"מ עשר כוסות יין כדי להרגיע אותו, "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" (משלי ל"א ו').

6. אנחנו תמיד קשורים לבית המקדש. לא כמו שאמר איהו פילוסוף אחד איטלקי, שמו טוינבי, שפעם התווכח איתו רבי יעקב הרצוג ז"ל, בנו של הרב הראשי לישראל שהיה תלמיד חכם וצדיק וירא שמים (והיה גם יד ימינה של גולדה מאיר. אנשים חושבים שמי שלומד תורה המח שלו סגור, אבל אינם יודעים שהמח שלו מפותח פי עשרה מכל הפרופסורים שבעולם, כולם הבל ריק לעומת מי שלומד תורה). יש לו חידושים הם מובאים בספרו של רבו רבי איסר זלמן מלצר, בשם "וידיד נפשי הר"י", מי זה הר"י? רבי יעקב דוד. אז היה אחד שמו טוינבי, הוא טען על היהדות ואמר שהיהדות מתה, כי אין בית המקדש ואין קרבנות, רק קוראים וקוראים, אז זה משהו חנוט כזה, אמר לו אתה אומר שהיהדות מתה? בא נראה לך את ההבדל בין היהדות ובין כל אמונות ההבל שלכם, אמר לו אתם יש לכם בהסטוריה מלך אחד ששמו פרידריך ברברוסה, הוא היה מלך לפני אלף שנה בערך (היה לו זקן אדום, ברברוסה פירושו זקן אדום), ומסופר עליו בהסטוריה הרבה, אז שאל אותו אם יקום עכשיו ברברוסה הזה, יש לכם מה לדבר איתו? יש לכם מה לשאול אותו? מענין אתכם משהו ממנו? אמר לו לא, עבר זמנו בטל קרבנו, רק בהסטוריה יש לו עמוד אחד או שניים מספיק, אמר לו אנחנו אם יקום רבי עקיבא כולנו נרוץ אליו, ההסטוריונים ירוצו אליו יאמרו לו, תספר לנו מה היה, למה חשבת שבר כוכבא משיח? ואנחנו נרוץ אליו נאמר לו, מה הלכה בדבר הזה? נחלקו בדעתך רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, מה כוונתך באמת? אמרת דרשות על התורה, האם הדרשה הזאת דרשה ממש או אסמכתא בעלמא? וכן על זו הדרך, נשאל אותו הרבה דברים, כי רבי עקיבא בשבילנו חי, לומדים את התורה שלו, מה אתה מדבר שהיהדות מתה? היה איה וקיימת. ושיכנע אותו, שמע ואמר התורה באמת חיה וקיימת.

גם אומות העולם הרבה פעמים מביאים דברים מהתורה. אמריקה לפני מאתיים ארבעים שנה קיבלה את העצמאות שלה (בדיק לפני מאתיים ארבעים שנה, בשנת תקל"ו), זה השנה שנפטר הגאון יעב"ץ, ולפי מספרם (1776), אז הם שאלו האם נעשה משטר מלוכני או משטר רפובליקני, זאת אומרת שכל ארבע שנים יהיה בחירות, אז מי יפתור לנו את הבעיה הזאת. אתם חושבים שהם לקחו את ההסטוריות שלהם? כולם חושך ואפילה. אם היו לוקחים את ההסטוריה של רומא, וראים שבתוך מאה שנה נהרגו יותר ממאה קיסרים, עמד קיסר שנה שנתיים הרגו אותו, עמד קיסר אחר, בימוי הרגו אותו, וכל מיני דברים כאלה. אז לאיפה הלכו? לחכם של היהודים, מי זה החכם של היהודים? אברבנאל, הוא כולב בפרשת שופטים (דברים ט"ז), נראה לי שלא טוב לעשות קיסרים, כי הקיסר יכול להיות מדכא את העם, ואפילו אם יהיה טוב אבל הוא מוריש את זה לבן שלו, והבן יכול להיות בן רשע ואכזרי זה לא שוה, ואמר אני משבח את רומא לפני שהמליכו בה קיסרים, שאז היה הכל לפי בחירת העם. ראו שכהה הוא אומר אז זו דעת התורה, אם אברבנאל שהוא חכם מדיני יהודי אומר כך, אז שומעים בקולו.

סכום מחצית השקל

ט. כמה זה מחצית השקל? התורה אומרת "עשרים גרה השקל מחצית השקל" (שמות ל' י"ג), זאת אומרת עשר גרות. וכמה הגרה? הגרה זה גרעין חרוב, עשרים גרה זה עשרים גרעיני חרוב במשקל. והרמב"ם (פ"א מהל' שקלים ה"ב) כותב שהשקל של התורה זה 5 דרהם, ואח"כ הוסיפו עליו שתות והגיע ל-6 דרהם. והדרהם ג"כ יש בו בעיה (היום כל דבר יש בו ספיקות, אין דבר בעולם שהולך חלק, כל הזמן ספיקות וספיקי ספיקות, אבל לאט לאט הכל מתברר), הספרדים יש להם מסורת שהדרהם 3.2, ובג'רבא הדרהם פחות מזה, 3 ושמינית, דהיינו 3.125, ותמיד היינו נותנים זכר למחצית השקל לפי 3.125, זאת אומרת 3 דרהם, כי הרי השקל השלם אחרי שהוסיפו עליו חז"ל שתות הוא 6 דרהם, אז חצי מזה 3 דרהם, וא"כ 3 כפול 3.125, זה 9.375 גרם, כלומר 9 גרם ו-3 שמיניות, ובהתחלה חשבנו שטעינו, כי כאן בארץ ישראל אומרים שזה 9.6, אז יוצא שנתנו בחו"ל פחות.

האשכנזים בדקו את זה

י. אבל אח"כ האשכנזים בדקו את זה (האשכנזים שיהיו בריאים שבדקים דבר בודקים אותו עד הסוף, איך כתוב באיוב? ק"ץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר" (איוב כ"ח ג'), אז הם הולכים וחוקרים), אמרו נלך ונחפש את הדרהם של הרמב"ם, הלכו למוזיאונים אמרו להם, תביאו לנו דרהם מלפני תשע מאות שנה, יש לכם? תביאו לנו דרהם מלפני אלף ארבע מאות שנה, מתקופת הגאונים, יש לכם? אז בדקו ומצאו שהדרהם שהיה בימי הגאונים והרמב"ם לא עבר את ה-3 גרם, 3 גרם לא יותר מזה. וא"כ מה שאומרים היום 3.2 זה תוספת, ומה שעשינו בחוץ לארץ 3.125 זה גם תוספת, כי הדרהם המקורי של הרמב"ם הוא 3 גרם. ויש אפילו קצת פחות, יש 2.8 ויש 2.7, אבל נעגל את זה ל-3 גרם. גם הרב עובדיה ע"ה (חזו"ע-פורים עמ' ק"ב הערה ט') מעגל ל-3 גרם. אז כמה יוצא זכר למחצית השקל? 9 גרם כסף טהור. לכן כל שנה שמגיע ר"ח אדר לא לפני, מבררים כמה עולה כסף טהור אצל הצורפים, ומכפילים את זה כפול 9, וזה החשבון של זכר למחצית השקל. אבל לא כדאי לתת בדיוק אלא כדאי לעגל, ומי שיכול לעגל יעגל קצת למעלה. רבי בנימין חדאד ז"ל היה אומר סימן יפה בפסוק "עשרים גרה השקל", אל תקרא עשרים גרה אלא עשרים גרם השקל, אז מחצית השקל זה 10 גרם, אמנם למעשה זה רק 9 או 9.6 או 9.375, אבל נותנים 10 גרם.

מי חייב לתת מחצית השקל

יא. ומי נותן? הגברים שמגיל שלש עשרה ומעלה, לא מגיל עשרים אלא מגיל שלש עשרה. אבל הנשים והילדים הקטנים לא חייבים לתת, ואם אדם רוצה לתת בשביל כולם תבא עליו ברכה, ואדרבה יבורך בכפלי כפליים. יש כאלה שנותנים גם על העוברים, אם האשה מעוברת נותנים על החשבון של העובר, למה? כי הפסוק אומר "כל העובר על הפקודים" (שמות ל' י"ג), אל תקרא כל העובר אלא כל העובר. אבל זה מנהג טוב לא חובה. ובשביל האשה והילדים הקטנים אדם יכול לתת מכספי מעשר.

מסורת הדרהם

יב. האשכנזים שיהיו בריאים לא היו יודעים מה זה דרהם, במדינות שלהם לא ידעו. בפדיון הבני יש להם דעות מסובכות מאד, מי שיפתח ש"ך או ט"ז ביורה דעה סימן ש"ה בהלכות פדיון הבן, ימצא כתוב "פולין גדול פולין קטן", מה זה פולין גדול ופולין קטן? המטבעות של פולין התחלפו פעם למעלה פעם למטה, כי בתקופתם היתה מלחמה שקוראים לה בהסטוריה "מלחמת שלשים השנה", שלשים שנה רצופות היו מלחמות באירופה (ראיתי כתוב על אותם

המלחמות שכל אדם עשירי באירופה היה נכה (לא יהודים), והיה להם מלחמות בלי סוף, וכשהסתיימו המלחמות באה להם גזירת ת"ח ת"ט ה' ירחם), אז לכן המטבעות בפולין השתנו כמה פעמים. והיעב"ץ כותב (מגדל עוז, ברכות הורי אות ד') חבית טרופה ומבולבלת ומעורבת עכרו את החבית, הוא לקח את זה מדברי רש"י על הפסוק "עכרתם אותי" (בראשית ל"ד ל'), כי הם לא ידעו כלום, ולכן הם לא ידעו מה לעשות בזכר למחצית השקל, אז בפדיון הבן עשו איזה סכום ואח"כ אמרו שזה פחות מהשיעור, אבל במחצית השקל אמרו בא נעשה ככה, הרמב"ם כותב (שם ה"ה) שכאשר השתנו המטבעות היו נותנים פעם דרכונות ופעם מטבע אחר, ונותנים חצאי המטבע שהיו נוהגים באותו הזמן, אבל הרמב"ם אומר שם שזה בתנאי שלא יהיה פחות מהמטבע שהיה בימי משה רבנו, זאת אומרת שאם נגיד בימי בית שני החליפו את המטבעות למטבעות גדולים יותר, מטבעות שיש בהם יותר כסף טהור, אה"נ, אז נתנו תמיד חצי המטבע ההוא, אבל שלא יהיה פחות מהמטבע שהיה בזמן התורה. שאם לא היה את המטבע של התורה, לא אומרים בא ניתן חצי דולר או חצי רובל או חצי שקל או חצי פרנק, כל אחד לפי המטבע שלו נותן חצי. להם היה ספק אולי לא הגענו לשיעור, אז לכן נותנים שלשה חצאים, למה שלשה חצאים? כי בפרשת כי תשא כתוב "תרומה" שלש פעמים (שמות ל'). אבל אפילו אם יתנו שלשה חצאי דולר עוד לא יגיעו לשיעור, מפני שהם לא ידעו בדיוק כמה הדרהם. אבל אנחנו הספרדים יודעים, זה מסורת של דורות מימי הרמב"ם עד ימינו.

החזון איש ע"ה היה לו ספק בדרהם הזה, אמר, הדרהם של הרמב"ם היה הרבה יותר מזה, היה 5.5 גרם (על חזו"א או"ח מועד, קונטרס השיעורים ס"ל ל"ט). אבל לא מצאו כזה דרהם "באו על גבים לא מצאו מים" (ירמיה י"ד ג'), אין מה לעשות, אין דרהם כמו של החזון איש, כי הוא הגיע לזה על ידי חשבונות אחרים והם לא מוכרחים. אלא הדרהם האמיתי הוא 3 גרם, ולכן מחצית השקל זה 9 גרם, למי שרוצה לתת בדיוק, ומי שרוצה להוסיף קצת, יוסיף כדי שלא יהיה נראה ממש מחצית השקל. וכמו שאסור לומר "מחצית השקל", כי א"כ זה קדוש וצריך לקבור אותו באדמה, וכי יש לנו בית המקדש היום? לכן אומרים "זכר למחצית השקל".

טעם קריאת פרשת זכור

יג. ולמה קוראים פרשת זכור? קוראים אותה לפני פורים, כי בפורים יש את המן בן המדתא האגגי, וידוע שאגגי זה מזרע עמלק, לכן קוראים פרשת זכור שכתוב שמה (דברים כ"ה י"ט) "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח", זה הטעם.

המן בן המדתא

יד. "המדתא" זה דבר מוזר, כי אין שם פרטי עם ה' הידיעה, אף פעם לא שמענו שאומרים האברהם היצחק היעקב. יש כלל בלחם הביכורים (שער כ"ח, שער השמות), לקוח מאבן עזרא (שמות ג' ט"ו), ששם פרטי של בן אדם לא יפול בו סרכי"ב, ר"ת ס'מיכות, ר"בוי, כ"נוי, י'דיעה, ב'נין. מה זה סמיכות? אתה לא יכול לומר אברהם של יצחק, אלא אברהם לבד ויצחק לבד. ריבוי, שני אברהם לא תקרא להם אברהמים, אין מלה כזאת, אין אברהמים יצחקים יעקובים. האבן עזרא (בספר צחות דף ל"ו ע"א) השיג על דונש בן ג'ו (יש היום משפחה שיר לכבוד יהודי מכובד בזמנו, שמו יעקב בן ג'ו) (יש היום משפחה מרוקאית כזאת), וכתב "היש ביעקובים כיעקובנו", אז אמר לו מה זה "ביעקובים"? מה קרה לך? אין מלה כזאת יעקובים. כ' כינוי,

7. אבל האמת שלפעמים יש בגמרא דבר כזה, כמו בפסוק "העוברים מביאים לו לחם" (מלכים א', י"ז ו'), ודילמא תרי גברי דהוי שמיהו עורבים? (תולין ה' ע"א). אבל זה בצורה יוצאת מן הכלל, כי לא עושים ריבוי לבני אדם.

יעל אשת חבר הקיני

זז. אמנם מצאנו אחת יוצאת מן הכלל, יעל אשת חבר הקיני (שופטים ד'), שלקחה יתד ותקעה ברכתו, אז אומרים למה היא לקחה יתד ולא לקחה חרב? כי כתוב "לא יהיה כלי גבר על אשה" (דברים כ"ב ה'), אז רק הגבר לוקח חרב והאשה אסור לה חרב, לכן היא לקחה את יתד האהל, "ותתקע את היתד ברכתו והוא נרדם ויעף וימת" (שופטים ד' כ"א), שילך לעזאזל. אבל זה אחת יוצאת מן הכלל.

אם אשה יכולה לשחוט

יז. אמרו בגמרא (חולין ב' ע"א) הכל שוחטין, ומשמע אפילו נשים ועבדים. והתוספות (בד"ה הכל) מביאים בשם הלכות ארץ ישראל¹¹ שאשה לא תשחוט, והם מקשים על זה. אבל הרמ"א (יו"ד ס"א ס"א) כותב שהמנהג שהנשים לא שוחטות, ומעולם לא שמענו שהאשה שוחטת. והרב חיד"א אומר ראיתי סמיכה שנתן רבי אברהם שמשון באזילה לאשה שיכולה לשחוט (שירי ברכה יו"ד ס"א דין א'), כנראה היתה אשה עניה שהלכה לרב ואמרה לו, אני לא יכולה לשלם כל פעם לשוחט שכר שחיטה, ויש לי כמה ילדים, אז אמר לה תלמדי הלכות שחיטה, בדק אותה, ראה שהסכין מאה אחוז, וההלכות היא יודעת אותם יפה מאד, אמר לה בסדר, אז אמרה לו תן לי סמיכה שלא יקשו עלי, נתן לה סמיכה. והרב חיד"א ראה את הסמיכה הזאת. אבל זה מקרה בודד, כי אשה בטבעה לא יכולה לשחוט, אפילו שמן הדין יכולה לשחוט.

מי שאינו במחיה אינו בזכירה

יח. אז כאן איך אשה תהרוג את עמלק? וזו סברת ספר החינוך, כי הפסוק שאמר "זכור את אשר עשה לך עמלק" זה בתנאי "והיה בהניח תמחה", ומי שאינו במחיה אינו בזכירה. אז הקשו עליו, שהרי זה שתי מצוות שונות, איך אתה עושה טעמים לפסוק? הרי לא דרשינן טעמא דקרא, כי הפסוק אמר זכור לבד ואמר תמחה לבד, אמנם הם ביחד אבל מי אמר לך שהזכירה בשביל המחיה? אולי זכירה לבד ומחיה לבד. אבל מחילה מכבודם, יש גמרא מפורשת שמוכיחה כספר החינוך, הגמרא במגילה (י"ח ע"א) אומרת, "זכור, יכול בלבד? כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור? בפה", ומה הכוונה? הרי לשון "זכור" זה בדרך כלל בלב¹². וא"כ אולי הכוונה שתשב ותזכור מה שעשה עמלק ולא צריך לדבר בפה, לכן אח"כ כתוב "לא תשכח", ולא תשכח ג"כ הכוונה שלא תשכח בלב, אז א"כ למה נאמר עוד פעם "זכור"? אלא הכוונה זכור בפה¹³. ועכשיו יש פה קושיא עצומה,

אתה לא אומר אברהם שלו, אברהמי אברהמך אברהמו, אין דבר כזה. ו' זה ידיעה, שאין אומרים האברהם היצחק היעקב, כי אין ה' הידיעה בשם פרטי, וזו השגה שניה של האבן עזרא (שם), איך אתה אומר היש יעקובים, כי הב' בפתח במקום ה' הידיעה, אבל לא אומרים היעקובים. אז כאן אצל המן בן "המדתא", זה משונה ויוצא מן הכלל, למה יש ה' הידיעה? אבל ראיתי הסבר יפה, ישנה עיר בפרס שמה המדן¹⁴ ו"המן בן המדתא" הכוונה המן מעיר המדן, לא שאבא שלו שמו המדתא, אלא מעיר המדן, והוא הגיע שמה ואחשורוש הוציא אותו.

דין נשים בפרשת זכור

טו. התוספות אומרים בברכות (י"ג ע"א, בד"ה בלשון) שקריאת פרשת זכור היא מן התורה, כי מה שהתורה אמרה לזכור מה שעשה לך עמלק זה לכל הדורות, ומה שאנחנו קוראים אותה פעם בשנה, זה חכמים שקבעו אותה סמוך לפורים, אבל למעשה אם לא קראת אותה בפורים תקרא אותה פעם אחת בשנה, "זכור", אתה זוכר אותה פעם אחת בשנה. ולפ"ז כתבו בשם רבי נתן אדלר¹⁵, שמכיון שמהתורה אין זמן קבוע לאמירת זכור רק צריך לקרוא פעם בשנה, א"כ זה לא מצות עשה שהזמן גרמא, אלא מצות עשה שלא הזמן גרמא, וממילא גם נשים חייבות, וא"כ האשה צריכה לשמוע פרשת זכור בבית הכנסת, אמנם יכולה לשמוע בזמן אחר, אבל צריכה לבא לבית הכנסת ולשמוע פרשת זכור. אבל הוא לא ראה דברי ספר החינוך¹⁶ (מצוה תר"ג), שכותב שנשים פטורות מפרשת זכור, ולמה פטורות? כי כל המטרה של הזכירה היא בשביל למחות את זכר עמלק, וכמו שכתוב (דברים כ"ה) "זכור את אשר עשה לך עמלק", בשביל מה? בשביל "והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק", וכי האשה תמחה את זכר עמלק? האשה יכולה להרוג בן אדם? הרי היא רק רואה דם היא מתחילה לפחד, האשה מפחדת מטבעה, היא רכה מטבעה, ה' ברא אותה ככה, אז לכן היא לא יכולה להרוג בן אדם.

8. היא מופיעה בגמרא ביבמות (י"ז ע"א) "חמדן", כי הפרסים לא מבטאים את הח', הם אומרים אותה ה'. ופעם הרב עובדיה ע"ה סיפר על פרסי אחד, שבמקום ויקרב "משיחה" אמר ויקריב "משיחה", למה משיחה? כי הח' זה ה', והה' יש בה מפיץ אז זה נהיה ח', זה כללים מיוחדים אשר לא שערם אבותינו, אבל ככה זה. אז חמדן של הגמרא זה חמדן.
9. זה רבו של החתם סופר, הוא היה אדם מיוחד במינו, גאון גדול היה, וכמעט לא כתב לנו כלום, לא השאיר לנו כלום. אני אספר לכם מה היה איתו, פעם החתם סופר נתן דרשה בבר מצוה שלו, ובדרשה אמר הסבא רבא שלי בעל כוס הישועות, רבי שמואל טיטין כהן (שטיין) או שטיין לא יודע, לקח אותו ועשה ממנו חתם סופר. החתם סופר זכה שכל הדורות שאחריו רבא שלך? רבי נתן אדלר היה שמה, והוא פחד שהילד הזה ילך לאיבוד בגלל הסטירה של אביו (כי אסור לתת סטירה לילד, צריך לעודד אותו ולפרגן לו, לומר לו יפה מאד אמרת, חזק וברוך, אבל לא ככה מדברים, תאמר אחר המחילה הרבה לא זכיתי להביך, אבל אם הקושיא שלו היא קושיא נכונה, מה אתה רוצה ממנו), אז אמר לאביו תן לי את הילד הזה אני אחנך אותו. לקח אותו ועשה ממנו חתם סופר. החתם סופר זכה שכל הדורות שאחריו כולם תלמידי חכמים, והאחרון שנפטר השבוע רבי יוחנן סופר ע"ה, האדמו"ר מערליץ, תלמיד חכם גדול היה, דור רביעי או חמישי לחתם סופר, וכולם צדיקים גדולים היו, החתם סופר כתב "יהי רצון שלא ייבש המעיין ולא יקצץ האילן". ורבי נתן אדלר היה כ"כ חריף, ובגיל שש היה לומד כל לילה וישן בשעה ארבע או חמש, ואח"כ בא לבית הכנסת מאוחר תמיד, זה היה בפרנקפורט דמיין, וכשמגיע "עלינו לשבח" הבחור הזה היה מגיע. מספרים שהרב חיד"א היה שמה, ראה אותו ואמר "הנה נא ידעת כי איש אלקים קדוש הוא עובר עלינו תמיד" (מלכים ב', ד' ט'), כי כל יום מגיע בעלינו לשבח, עובר "עלינו" תמיד, ככה היה רבי נתן אדלר מיוחד. וכשגדל לא כתב את החידושים שלו, אמר איך אני אכתוב את החידושים שלי? הרי אסור לכתוב את התורה שבעל פה, עת לעשות לה' הפרו תורתך. מה תאמר אולי נשכח? אני לא שוכח, וכיון שהוא לא שוכח לכן לא כתב את החידושים שלו, אבל הוא לא חשב על הדורות הבאים, מה הם יעשו? הוא כתב כמה חידושים בראשי תיבות ובנקודות, ואומרים שישנו חכם אחד שטרם עליהם לפרש אותם, שמו רבי אברהם צבי אוירבך, זה שהוציא ספר נחל אשכול (הוא כותב שם: "אמר הצב"א, הצב"א ר"ת הקטן צב"א אוירבך), ופעם מיהרה הביא לי עמוד אחד מספרו שהוא מביא דברי רבי נתן אדלר, והוא היה חכם גדול אז הוא ידע לפרש, אבל מי יודע אם כיוון לאמא.
10. זה חכם קדמון, יש אומרים שהיה תלמיד הרשב"א, ויש אומרים שהיה חברו של הרשב"א, כלומר בר פלוגתיה. שמו רבי אהרן הלוי, יש מחלוקת בזה (ע"י בשם הגדולים ערך רבנו אהרן הלוי). מה שידוע שהמחבר היה משבט לוי, כי ככה הוא כותב "צעיר מהלויים". אבל בכל אופן היה בתקופת הרשב"א בלי ספק.

11. "הלכות ארץ ישראל" זה הלכות שהביא אותם "אלדד הדני", זה היה יהודי אחד מאתיופיה, שלפני אלף ומאה שנה, בשנת ארבעת אלפים תרמ"ב, בא לפני הגאונים וכמה חכמים, ואמר להם אני מעשרת השבטים משבט דן, וקוראים לי אלדד, ואמר להם כמה הלכות. ויש הלכות שהם ממש כמו שלנו, כמו למשל הוא אומר "אמר מורנו רבנו יהושע בן נון, מפי משה רבנו מפי הגבורה, חמש הלכות יש בשחיטה, וסימנם שהייה דרסה חלדה לגרמה ועיקור", וזה כמו שיש לנו בגמרא (חולין ד' ע"א). ויש דברים שונים משלנו, כמו למשל "מי ששחט ולא בירך השחיטה נבילה", מה פתאום? הרי הברכות לא מעכבות, וזה דבר תמוה. אבל הנוהג ביהודה (מהדור"ק יו"ד ס"ב) הסביר את זה, ככה אומר הרב חיד"א שהנוהג ביהודה חגר עזו ליישב את הסבר התמוה הזאת, מה חגר עזו? אמר שאם הוא לא מברך סימן שיש לו מחשבת כפירה, לכן השחיטה שלו פסולה. אז הוא אמר ג"כ שנשים לא שוחטות.
12. יש ראייה לזה מפסוק נפלא, "כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה" (בראשית מ' י"ד), בתחילה כתוב "זכרתי" ואח"כ "והזכרתי", מה זה זכרתי והזכרתי? "זכרתי" הכוונה תזכור אותי בלב ואל תשכח אותי, "והזכרתי" הכוונה תזכור אותי בפה. ולכן כל פעם שתמצאו בפירוש המשנה להרמב"ם "זכרנו" ו"זכרנו" וכיו"ב, זה לא הכוונה הזכרנו. ולמה המתרגם כתב זכרנו? כי בערבית אומרים "זכרא", וזכרא פירושו זכיר, אז המתרגם ראה שהרמב"ם כתב בערבית "זכרנא" אז הוא כתב "זכרנו", אבל בדרך כלל "זכרנו" זה זכרנו בראש, והרמב"ם התכוין לומר שהסברתי את זה במקום אחר, לכן זכרנו צריך לומר הזכרנו.
13. ואל תתפלאי ש"זכור" הכוונה בפה, כי יש פעם אחת ויחידה בתנ"ך שזכור בפה, איפה מצאנו את זה? "הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד" (ירמיה ל"א י"ט), הקב"ה אומר, עם ישראל כ"כ יקר לי אם ילד שעשועים (הוא קורא להם

גדולות לא מנה אותה, רב סעדיה גאון, יש לו אזהרות בסידור רב סעדיה, לא מנה את הזכירה, רבי שלמה בן גבירול לא מנה אותה, רבי יצחק בר ראובן לא מנה אותה, אז הם בכלל לא מונים זכירה אלא מונים רק מחייה, אז א"כ אין בכלל זכירה, וזכירה זה לא מן התורה ולא מדרבנן. וא"כ מה שאומרים פרשת זכור היום זה מדרבנן, ואם זה מדרבנן אז זה מצות עשה שהזמן גרמא, כי קבעו את זה בשבת לפני פורים, וא"כ האשה פטורה.

המנהג שנשים פטורות משמיעת זכור

כא. וזה לא רק דעה שלי, זו דעת כמה וכמה פוסקים, ראשונים ואחרונים, מגן אברהם (סימן רפ"ב סק"ו) כותב שהנשים נהגו בזמן קריאת התורה ביום שבת לצאת החוצה, כדי שידעו שהם פטורים מתלמוד תורה, ולמה לא אמר חוץ מפרשת זכור? ויש הרבה ספרי מנהגים של האשכנזים שהיו בכתב יד והוציאו אותם היום, כמו מנהגי וורמייזא, מנהגי פולין, מנהגי אשכנז, וכל מיני מנהגים, ויש שם אפילו דברים פעוטים ופשוטים מאד, כמו למשל במנהגי וורמייזא (ראיתי את זה לפני כמה שנים), כתוב שבבוקר השמש צריך לקום בשעה מסויימת, וצריך לדפוק על הבית של הרב שלש דפיקות, ואח"כ הולך לבית של הפרנס ודופק שלש דפיקות, ואח"כ הולך לעוד מקום ודופק שתי דפיקות, ואח"כ פותח את בית הכנסת, הכל מדוייק, הכל מחושב, "במספר במשקל לכל" (עזרא ה' ל"ד), ולמה לא כתבו שמה שפרשת זכור הנשים באות לשמוע? אלא לא כתבו את זה כי לא נהגו ככה. ואף אחד לא נהג ככה, לא בעדות מזרח ולא בתימן ולא אצל האשכנזים, כמה אשכנזים כותבים שאת זה לא שמענו ולא ראינו, גם בפולין וגליציה לא שמעו ולא ידעו מזה. ככה דעת משנה ברורה (עי' ס"ר רפ"ב סק"ב) שנשים פטורות, ככה דעת החזון איש (עי' בלוח דבר בעתו התש"ן עמ' ת"ו) שנשים פטורות, ככה דעת רבי יהודה נג'אר (בס' למודי' ה' למוד קמ"ב), ככה דעת משכנות הרועים (מערכת ה"א אות ק"ד, דף ק"ז ע"ב) בשם רבי נתן בורג'ל, ככה דעת רבי יוסף חיים בתורה לשמה (ס' קפ"ז), ככה דעת כף החיים (ס' תרפ"ה אות ל'), ועוד הרבה מאד פוסקים שאומרים לא שמענו ולא ראינו, אז לחדש פתאום חידוש כזה זה לא מסתבר.

ובמיוחד שאילו היה רבי נתן אדלר רואה דברי ספר החינוך ודוחה אותם, אז תאמר אמנם זה ראשון, אבל אולי יש לו כח של ראשון כי הוא רבו של החתם סופר, אבל הוא לא ראה דברי ספר החינוך, הוא אמר את זה מדעתו מסברא, וקרוב לודאי שאם היה רואה את ספר החינוך היה מקבל טעמו, כי טעמו יפה מאד, וטעמו כצפיחית בדבש". לכן אין שום צורך בזה, ואם האשה רוצה לבא בתור חסידות זה ענין שלה, אבל לא להוציא ספר תורה במיוחד לנשים, כאילו שמסכנים אבותינו ואמותינו מדורי דורות היתה חסרה להם מצוה דאורייתא, לא, לא חסר להם שום דבר.

נשים לא היו בנס עמלק

כב. ומצאנו בגמרא (מגילה ד' ע"א) שהנשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס, ומקרא מגילה זה מדרבנן, ושמה כתוב ג"כ פרשת זכור, וא"כ למה לא אמרו שנשים חייבות גם בפרשת זכור? אלא ודאי שלא חייבות. ואם תאמר לי שהן ג"כ היו באותו הנס? הן לא היו, כי כתוב "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו", אז הוא כרת ערלת הזכרים אבל בנקבות לא פגע, וא"כ אין להן שום חיוב, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, אלא רק חכמים קבעו פרשת זכור, ולכן זה כמו כל הקריאות בתורה שנשים פטורות. וככה נהגו כל הדורות, לכן לא כדאי לחדש דברים חדשים.

כיצד נהג תלמיד רבי נתן אדלר

כג. ויש דבר יותר נפלא מזה, שהחתם סופר שהיה תלמידו של רבי

איך הגמרא אומרת "לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה", הרי זה לא בדיוק, כי הפסוק התחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק", וסיים "והיה בהניח ה' אלהיך תמחה את זכר עמלק לא תשכח", וא"כ "לא תשכח" הכוונה לא תשכח למחות, אז אפשר לומר שלעולם "זכור" בלב ולא בפה, ומה שאמר "לא תשכח" זה לא חוזר על מה שעשה לך עמלק, אלא לא תשכח למחות אותו, ויש פה שני דברים, זכירה ומחייה. אלא ודאי שהגמרא סוברת שהזכירה והמחייה קשורים ביחד, דהיינו תזכור על מנת למחות, ולכן לא תשכח את מעשה עמלק. וככה פירוש הפסוקים: זכור את אשר עשה לך עמלק, והיה בהניח תמחה את זכר עמלק, עד כאן, ואח"כ "לא תשכח" הכוונה לא תשכח את מעשה עמלק, כלומר "לא תשכח" זה הסבר שוב פעם על המלה "זכור". ולכן אם תאמר זכור בלב ולא תשכח בלב, תרתי למה לי? אלא זכור בפה, ולא תשכח לומדים על זכור. וא"כ מוכח מהגמרא שהזכירה והמחייה קשורים ביחד.

דעת הרמב"ם בחיוב קריאת זכור

יט. ואולי תגידו לי זה רק דעת ספר החינוך וכולם לא סוברים ככה? לא, מצינו יותר מזה, הרמב"ם סובר שפרשת זכור בזמננו היא מדרבנן, איך יודעים את זה? כי הרמב"ם בכל ההלכות שכותב בחיבור שלו הוא מקדים להם תמצית, וכל מה שנמצא באותם הלכות שהוא מדאורייתא, הרמב"ם מקדים אותו ואומר שיש בהלכות האלה מצות עשה אחת או שתי מצוות או עשר מצוות וכדו'. אז בתחילת הלכות תפלה הוא כותב "יש פה בהלכות תפלה מצות עשה אחת, ולעבדו בכל לבבכם" (דברים י"א א'), אמרו חכמים זו תפלה¹⁴. ושם (פ"ג מהל' תפלה ה"כ) הוא הביא את קריאת פרשת זכור, וא"כ למה הוא לא הביא בהתחלה מצות עשה שניה לקרוא פרשת זכור? הוא לא הביא אותה. ואיפה הוא הביא אותה? בהלכות מלכים (פ"ה ה"ה), הוא כותב "מצות עשה למחות זכר עמלק, ומצוה לזכור את מעשיו הרעים שעשה לנו", והוא לא עשה כמו הסדר בתורה, כי התורה מתחילה זכירה ואח"כ מחייה, והרמב"ם כותב מחייה ואח"כ זכירה, כדי ללמד אותנו שכל מצות הזכירה כולה רק בשביל המחיה. וא"כ בימינו כולנו פטורים, כי אנחנו לא נוכל למחות, וכי אני יכול לקחת איזה גוי גרמני, נגיד שהגרמנים מזרע עמלק¹⁵ אז אני אהרוג אותו? אני יכול לעשות דבר כזה? הם עשו מה שעשו ה' יעניש אותם, אבל אנחנו לא נוכל לעשות כלום. וא"כ לפי הרמב"ם בזמננו אין מצות עשה פרשת זכור ולא מחייה, כי אם מחייה לא נוכל למחות אז גם זכור זה רק לעתיד לבא, והיום אין לנו זכור. ומה שאנחנו קוראים פרשת זכור זה מדרבנן בלבד. והרמב"ם לא מונה אותה בכלל תרי"ג מצוות שחייבים בדרך הזה, יש לו בסוף ספר המצוות (סוף מצוות עשה) שהוא מונה את המצוות ההכרחיות שגם בדרנו חייבים בהם, ואילו את המצוה של זכור הוא לא מונה.

דעת הגאונים והראשונים בזה

כ. וגדולה מזו גם הגאונים לא מנו את מצות זכור בכלל, בעל הלכות

אפרים, אפרים כולל את כל העם), וכשאני מדבר עליו אני מזכיר אותו כמה פעמים, "כי מדי דבריבו זכור אזכרנו עוד". ואם תגידו אולי "זכור אזכרנו" הכוונה במחשבה, לא יתכן, כי אם אתה מדבר על משהו אתה ודאי זוכר אותו במחשבה, וכי אתה מדבר בלי מחשבה? אלא הכוונה אני מזכיר אותו עוד פעם. (ואומרים חז"ל שלכן כתוב בפסוק בפרשת בהעלותך, "ואתנה את היליים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד, ולכפר על בני ישראל, ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש" (במדבר ח' ל"ט), ומזכור חמש פעמים "בני ישראל" בפסוק, וזה מרוב חיבה שה' אוהב אותם). אז מצאנו זכירה בפה.

14. תפלה היא מצות עשה מדאורייתא, ככה הרמב"ם סובר (פ"א מהל' תפלה ה"א). והרב עובדיה ע"ה (יחזה דעת ח"ג סי' ז' בהערה) מוכיח שגם מן סובר שתפלה מדאורייתא, ולא כמו שמשמע פשט הגמרא (ברכות כ' ע"ב) שתפלה תמיד מדרבנן, אלא תפלה אחת ביום מדאורייתא. וככה הרמב"ם סובר כפשט הספרי (פרשת עקב פסיקא מ"א).

15. יש אומרים ככה. פעם משהו כתב בספר ל"ו סיפורים, שבין החיילים של היטלר היה אחד שמו "המן", כי כולם שמה מסיימים מן, אייכמן, מישמן, וכל מיני שמות כאלה, אז היה אחד ג"כ שמו המן. גלגול של המן כנראה.

נתן אדלר, העידו עליו ועל תלמידיו שלא חייבו את הנשים לבא לפרשת זכור, והוא כתב בתשובה אחת (שו"ת חתם סופר חו"מ סי' ב') "מעולם לא זיהו ידי מתוך ידו של מורי ורבי הרב נתן אדלר", וכאן לא נהג כמותו. ומשמע שרבו לא קבע את זה בתור חובה, או שאמר את זה רק פעם אחת, אבל הנה החתם סופר ודאי ידע מזה והוא לא הזכיר את זה. ומי שרוצה לקרוא את הדברים בהרחבה, יש לי ב"ה ספר סנסן ליאיר, יש שמה תשובות, ובסימן ג' וד' הבאתי את הדברים בהרחבה.

טעם קריאת פרשת פרה

כד. והפרשה השלישית, פרשת פרה, למה קוראים אותה? כי פעם לפני שהיו באים להקריב קרבן פסח, וכן בכל השנה כולה, מי שהוא נטמא במת וכדו', היו מזים עליו אפר פרה. (וכיון שאין לנו פרה אדומה היום, לכן אין שום אפשרות להיכנס להר הבית לגבול מסויים, ומי שנכנס שמה לפי הרמב"ם חייב כרת, כי כולנו טמאי מתים היום). ותשע פרות נעשו עד היום, יש פרה שעשה משה רבנו ונשארה כל ימי בית ראשון, "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי" (במדבר י"ט י"ז), מ'עפר ש'רפת ה'חטאת ר"ת משה, והפרה שעשה משה נשארה כל הזמן, ובבית שני נאבדה או שנשארה ממנה משהו קטן, אז עשו שמונה פרות, והרמב"ם (פ"ג מהל' פרה אדומה ה"ד) מונה אותם, ובסה"כ תשע פרות. והפרה העשירית, הרמב"ם כותב (שם) "עושה המלך המשיח מהרה יגלה", ככה הרמב"ם כותב, כי הוא כל רגע ורגע ציפה לביאת המשיח.

ה'ן משיח לישראל

כה. יש היום אנשים מטשטשים את זה, אומרים שבגמרא (סנהדרין צ"ט ע"א) יש דעה שאין משיח לישראל, זו דעת רבי הלל (לא הלל הזקן אלא חכם מאוחר יותר, אמורא ששמו רבי הלל), אבל אח"כ רבי יוסף אמר שם שרא ליה מריה לרבי הלל, כלומר ה' יסלח לו, איך אמר דבר כזה שאכלוהו למשיח בימי חזקיהו? הרי זכריה הנביא היה בבית שני אחרי חזקיהו, והוא אומר "גילי מאד בת ציון הרעיית בת ירושלים, הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא, עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות" (זכריה ט' ט'), אז הוא מצפה למשיח והוא היה אחרי חזקיהו. אז א"כ מה שאמר רבי הלל זה דעת יחיד, והלכה לא כמותו (ויש אפילו מי שאמר שהביטוי הזה "שרא ליה מריה", הכוונה שהוא כביכול חולק על אחד מעיקרי האמונה, אבל יש יוכוח בזה, לא משנה). לכן הרמב"ם כותב שהפרה העשירית יעשה אותה מלך המשיח במהרה יגלה.

טעם קריאת פרשת החודש

כו. פרשת החודש, תמיד סמוכה לפרשת פרה. למה קוראים החודש? כי היא מבשרת על חודש ניסן שזה חודש הגאולה, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל" (ראש השנה י"א ע"א).

כל דכפין ייתי וייכול?

כז. הנוצרים הארורים בזמן האינקוויזיציה היו משתגעים בליל פסח שלנו, הם היו באים דוקא בליל פסח בחצות הלילה, ומביאים מרגלי חרש שהיו מתחזים ליהודים ובאים לשם כאילו לעשות פסח, ואח"כ כשמגיעים בהגדה ל"שפוך חמתך אל הגוים", היו עושים

סימן מוסכם ביניהם, ופתאום באים השוטרים הקלגסים הרשעים הארורים, ומתנפלים עליהם ומענים אותם למות, "שפוך חמתך אל הגוים" והגוים הגיעו, ככה היו עושים. ולכן יש כאלה שנוהגים בג'רבא עד היום הזה, שבלייל פסח לא להכניס אף אחד, לא להכניס אורחים. רבי כלפון ע"ה (ברית כהונה מערכת פ' אות י"ט) היה מספר על סבו רבי משה, שאמר פעם לאמו, אמא תכניסי את האורח, הרי אנחנו אומרים "כל דכפין ייתי וייכול"? אמרה לו זה המנהג שלנו אל תבלבל לנו את המח, אמר לה אבל האורח הזה אין לו איפה לעשות פסח, אז אמר לה אם את לא רוצה להכניס אותו אני אלך איתו לאיפה שהוא יעשה, אז הכניסה אותו בעל כרחו. וחלק ביטלו את המנהג וחלק לא. אבל למה היה המנהג הזה? הוא לא נעשה סתם, כי היה זמן שהיו הנוצרים באים ואח"כ מוסרים אותם למלכות, זו הסיבה. ופרשת החודש מה אומרת? שהחודש הזה יהיה לכם ראש חודשים, וכשמגיע ניסן אנחנו מתחדשים, משילים מעלינו את המחלצות של הגלות וכל הצרות האלה, ומאמינים שבעז"ה תהיה לנו תקופה חדשה, תקופה של גאולה, תקופה של ניסים ונפלאות. ובספר "דרשות אל עמי", יש לו דרשה על פרשת החודש (ראיתי אותה בחוץ לארץ), והוא אומר שהיום לצערנו היהדות התרכזה במפטיר ונפטר, מה זה מפטיר ונפטר? אנשים תמיד שואלים שאלות כאלה, הקנדיל (=הנר) של הנפטר נשבר האם צריך להחליף אותו או לא? מתי עושים את האזכרה של הנפטר ככה או ככה? האם אפשר לעשות ככה? והיו שאלות של שטויות. רבי עזרא עטיה ע"ה, בא אליו משהו ואמר לו, שהוא נמצא בשבעה על אבא שלו, והוא פותח חנותו בשבת, ועכשיו בשבעה החנות סגורה, אבל בשבת אסור להתאבל בפרהסיא אז הוא רוצה לפתוח את החנות... אמר לו בערבית אתה רוצה למכור גם את אבא שלך? איך אתה עושה דבר כזה? כולם לא יודעים כלום. הרב עובדיה ע"ה מספר, ביום הראשון שהייתי רב בתל אביב, קבלתי עשרה טלפונים, תשעה טלפונים על מפטיר ונפטר וקבר וקנדיל ואבילות, ורק שאלה אחת היתה בהלכות בשר וחלב, וכי התורה כולה אבילות? זה מה שיש בתורה? אבל לאט לאט הוא החדיר להם את ההלכה את הלימוד, ואת התענוג בהלכה.

התענוג בלימוד התורה

כח. אדם לא יודע מה זה תענוג בתורה. יש חושבים שהתורה זה כמו בית סוהר, הם טפשים וכסילים, כל המדעים כולם לא שוים לעומת התורה, אדם שלומד מדעים אם הוא לא מרגיש טוב הוא לא מרגיש טעם בחיים, כי זה מה שיש לו. היה מדען אחד ממכון ויצמן ברחובות, כשהגיע לגיל שבעים ומשהו (לא זוכר איזה גיל), קיבל פרס על פטנט שהוא עשה, ויום אחד אמר שאין לו טעם בחיים אז הלך והתאבד. אבל מי שלומד תורה אף פעם לא מתאבד. וכמו רבי חנניא בן תרדיון שהיו שורפים אותו, ואמר מוטב שיטלנה מי שנתנה ולא אטול אני בעצמי (עבודה זרה י"ח ע"א). כי כשאדם לומד תורה, התורה משעשעת, התורה מחנכת, התורה מעודדת, התורה נותנת לאדם חיים ותקוה לכל החיים וגם אחרי החיים. לכן אשרי אדם שלומד תורה, אשרי אנשים שנהנים מכל מלה בתורה, שהקב"ה יברך אתכם וימלא כל משאלות לבכם לטובה, בריאות איתנה והצלחה רבה, אתם וכל השומעים את השיעור הזה ברחבי הארץ, וגם בחוץ לארץ, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון ניתן לפנות

למייל: betnamn@gmail.com | או לפלאפון: 052-7159826 - ישראל